

At Yetiřtirme ve Besleme
(At Yetiřtirme)

Doç. Dr. Seyrani Koncagöl

Ankara

2020

At Irkları: Başkır Atı

Rusya sınırları içinde bulunan **Başkurdistan** Cumhuriyetinde yetiştirilen eski dağ atıdır.

Başkır atı melezlenerek çoğalır. En önemli özelliği vücudunu saran kıvrıkcık tüyleri olmasıdır. Tüyleriyle dikkat çeken sevimli hayvandır.

Yaz ayında atın tüyü bukleler haline gelir ve kıvrıkcık olur. Görünüşüyle asaletli dikkat çekici hayvandır.

Sıcak havaya karşı vücudunu hazırlar. Kış ayında eski haline döner. Tüyleri normal at gibi olur. Kıvrıkcık yapıya sahip atlar kişide alerji oluşturmaz.

Güçlü ve yuvarlak vücut yapısına sahiptir. Düzgün bacağı vardır. 5 bel omurunda oluşan sırt yapısına sahiptir. Sakin, uysal, gayretli at ırkıdır.

İyi bir binek attır. At binmeyi öğrenmek için ve at binicisi içinde tercih edilen ve zorluk çıkarmayan sevilen at türüdür.

Çocuklar için binış sporunda serbest binış ile kullanılır. Ani hareket yapmayan, biniciyi sabit tutan uysal sakin hayvandır. Binici tarafından yönlendirmede ani karara uyar ve panik yapmaz. Zorluk çıkarmaz. Başkır atı sağlam vücuda sahiptir. Hastalığa karşı dirençlidir.

At Irkları: Percheron Atı

Kökeni Fransa'nın Perche ilidir. Bu atlar tarih boyunca savaşlar ve tarım alanında kullanılmışlardır. ABD ve Kanada'da oldukça popülerdir. Yaklaşık 25 yıl kadar yaşarlar

Kaslı bir yapıya sahiptir. Dayanıklı ve güçlüdürler. Ayak ve bacaklarının hareketleri uyumludur. Göğüsleri geniş ve derindir. Ön bacakların kas ve eklem yapısı vurguludur. İyi bir yük çekme atıdır ve bu yüzden dengeli ve güzel bir yürüyüş için çok önemlidir. Bu atların gözleri büyük ve çıkıktır. Geniş bir alına ve düz bir yüze sahiptirler.

Zarif kulaklara sahip olan bu atlar Arap atlarının görsel bir ispatıdır. Percheronlar çok nazik atlardır. Farklı iklim ve koşullara uyum sağlarlar. Atlamalar için eğitilebilen bu atlar binek olarak kullanılabilir. Genellikle siyah ve gri renktedirler. Yaklaşık 1 ton civarında ve boyları 2 metrenin üzerine çıkabilmektedir.

Bu kadar heybetli ve iri olmalarına rağmen tam aksine çok narin, kibar, uysal ve evcil hayvanlardır.

İngiltere'de bu atlar genellikle reklamlarda, tarım ve yüksek atlama yarışlarında kullanılmaktadır.

At Irkları: Morgan Atı

ABD'de gelişmiş en eski at ırklarındandır. Tarih boyunca yarış atı, sürüş atı ve süvari atı olarak pek çok alanda kullanılmıştır.

Adını 1700'lü yılların sonunda cinsi kuran Amerikan besteci ve at yetiştirici **Justin Morgan**'dan alır. Morgan atları, 19. yüzyılda hızı ve dayanıklılığı sayesinde koşum takımında yer alıp koşum yarışları sırasında kullanılmıştır.

Dayanıklılığına güvenilen bu atlar ayrıca 1848-1855 yıllarında Amerika iç savaşı nedeniyle ordunun taşıyıcılığını da yapmıştır.

Güçlü bacaklara sahiptirler, düz ya da hafif dışbükey profili ile ayırt etmek mümkündür. Geniş alınları ve göze çarpan kocaman gözleri vardır. Sırt üstü omuzları oldukça diktir. İyi görümlü boyun kemerlerine sahiptirler ki bu da dikkat çeken özelliklerindedir. Arka kısımları görünür şekilde kaslıdır.

Kuyrukları yükseğe bağlanmış, zarif ve düz görümlüdür. Yatay olarak ölçüldüklerinde, 14.1-15.2 el boyundadırlar. Ağırlıkları 400-450 kg arası değişmektedir. Morganlar genellikle siyah ve kahverengi renktedirler.

At Irkları: Amerikan Saddlebred Atı

Hayranlarına göre dünyanın en güzel atıdır. Binicilik için uygun bir at ırkıdır. Bu nedenle, yürüyüşü ve samimi özellikleriyle ün salmıştır.

İdeal bir yürüyüş ve hobi atı olan bu tür, törenlerde ve plantasyon işlerinde ayrıca orduda da kullanılmaktadır.

Zahmetsiz yürüyüşünü, çevikliğini ve hızını trotter cinsinden almıştır. Morganlar ve Kanada atlarında olduğu gibi Amerikan Saddlebred atı da atletik ve dayanıklı bir yapıya sahiptir.

Sırtları tipik olarak kısa ve kaslı iken, bacakları düzdür. Atın kalçaları yüksek ve düz kasnaklıdır. Kuyruğu yüksek ve düzdür. Gözleri geniş, parlak ve birbirlerinden uzaktır. Bunun aksine, kulakları birbirine yakındır. Boynu uzun ve eğimlidir. Omuzları derin ve eğimli, ayrıca omuz bıçakları arasındaki alan belirgindir.

Geniş göğüslere ve yaylı kaburgalara sahiptir. Defne, siyah, kahverengi ve kestane renklerinde mevcuttur. Ortalama yüksekliği, 150 ile 165 cm arasındadır. Ortalama ağırlığı, 450-550 kg arasındadır.

At Irkları: Endülüs Atı

İspanyanın eski bir binek at ırkından bir tanesidir. İberya yarımadasında yüzyıllardır bu at çeşidi bilinmektedir. Arap soyları ile birlikte günümüzde diğer atların atası sayılmaktadır. Birçok Avrupa atı da bu at karışımı ile oluşturulmuştur.

Dünya da hakimler ve krallar tarafından aranır duruma gelmiştir. Endülüs atlarına yeni bir isim verilmiş ve safkan İspanyol atı ismi verilmiştir. Çok büyük çabalar harcanmış ve dış etkilerle oluşmuş genleri temizlenmiştir. 1960 yıllarında at yetiştiricileri tarafından pedigree kitabı oluşturulmuştur.

Portekiz de de bu atlara yeni bir isim verilerek safkan **lusitano** ismi verilmiştir. Lusitano ve safkan İspanyol atlarının soyları aynı bulunmaktadır. Bu sebeple atlara endülüs veya İberya atları denilmektedir.

Endülüs atları günümüzde en popüler barok atları denilmektedir. Toplam olarak 20000'e yakın oldukları söylenmektedir.

Bu atların en çok ilgi duyulması ise Hollywood'dur. Bu filmlere örnek verecek olursak en popüler filmlerden bir tanesi olan Yüzüklerin Efendisi, Gladyatör, Truvadır.

At Irkları: Amerikan Minyatür Atı

Midilli at olarak ta isimlendirilir. Atın boyu 78 santimi geçmeyen minik attır. Toplum büyük atlara alıştığı için küçük Amerikan atları şaşkınlık yaratabilir.

Kısa bacaklı, geniş karınlı, ağır yapıya sahiptir. Boyun kısmı kalın ve kısa kafa yapısı görünümündedir. Genellikle altın sarısı, kahverengi ve beyaz renkte görülür.

At Irkları: İzlanda Atı

Vikinger tarafından İzlanda'ya getirildiği için **Viking atı** olarak da bilinirler. Farklı ırklarla çaprazlanması sonucu ortaya çıkan bu ırk, günümüzde tamamen safkan olarak ortaya çıkar.

İzlanda'da görülen tek at ırkıdır. Midilli boyutunda olmalarında rağmen kaynaklarda "at" olarak kayıtlıdır. Uzun bir ömre sahip olan bu atlar oldukça dayanıklı olması ile bilinirler.

İzlanda'nın soğuk iklimine karşı da kendilerini koruyabilmektedirler. Belki de bu durum ortama adapte olmalarıyla yakından ilgilidir. Kendi vatanlarında yani İzlanda'da yaşayanlar, çok az hastalığa yakalanırken, dışarıya ithal edilen atlarda daha fazla hastalık olduğu ortaya çıkmıştır.

İzlanda atlarının ortalama boyu 121-134 cm cidago ve ortalama kiloları 380-410 kg'dır. Bu atlara neredeyse her renkten rastlamak mümkündür.

Bacaklarına ek olarak toynakları da çok güçlü olduğundan duruşları kendinden emin ve sağlamdır. **"Tolt (Rahvan)"** adı verilen yürüyüş biçimleriyle binicilerine güven veren ırklardır.

At Irkları: Yerli At Irklarımız

Türk yerli atlarının genetik yapısı:

Anadolunun ana göç yollarının üzerinde olması ve bu bölgede gerçekleşen savaşlar önemli derecede etkilemiştir.

Yerli atlar üzerinde en çok:

Arap, Acem, Trakya, Rus, Çerkez, Macar ve Moğol atlarının etkileri görülmektedir.

Türk yerli atlar:

Uzunyayla atı

Anadolu yerli atları (Asil yerli tip, Çukurova tipi, Arap atının etkisinde kalmış yerli tip),

Ayvacık midillisi,

Malakan atı,

Canik atı ve

Hınısın Kolu Kısası (Hınıs atı)

olarak sınıflandırılabilir.

At Irkları: Yerli At Irklarımız (*Uzunyayla Atı*)

Sivas ve Kayseri illerinde uzunyayla olarak bilinen bölgede yoğun olarak bulunmaktadırlar

Uzunyayla atlarında en sık rastlanan donların doru, yağız, al ve kır don olduğu belirtilmektedir.

Diğer yerli atlara göre daha kuvvetli ve sağlam kemik yapısına sahiptir. Cidago yüksekliği ortalama 145,9 cmdir. Baş büyük (koç baş), boyun, sırt ve bel uzundur. Sağrı kısa ve meyilli olup karın sarkıktır. Uzunyayla atlarının adımları kısadır. Bu atların arka bacaklarındaki açıklık ve diklik, dar göğüslülük ve sarkık karın gibi kusurlarını ortadan kaldırmak için Nonius ırkı ile melezleme çalışmaları yapılmıştır.

Türk yerli atları içerisinde en iri yapılı olan Uzunyayla atı, ylık şeklinde de yetiştirilmektedir. Günümüzde Uzunyayla atının sayısı oldukça azalmıştır. İri yapılı olmaları nedeniyle tarımsal faaliyetlerde ve binek atı olarak kullanılmıştır.

At Irkları: Yerli At Irklarımız (Ayvacık Midillisi)

Çanakkalenin Ayvacık ilçesinde ve sahil şeridinde bulunmaktadır. Küçük ve yerden yapılı olup çevre şartlarına ve çalışma koşullarına oldukça dayanıklıdır. Baş kısa ve kaba, boyun kısa ve kalın, bel ile sağrı kısa ve yuvarlaktır (elma sağrı).

Cidago yüksekliği 116-120 cm arasında değişmektedir. Ayvacık midillisinde en yaygın görülen don rengi, doru ve kırdır. Binek amaçlı kullanılan bu atların en belirgin özelliği rahvan yürüyüşe yatkın olmalarıdır.

At Irkları: Yerli At Irklarımız (*Malakan-Ardahan Atı*)

Kars ve Ardahan illeri başta olmak üzere Doğu Anadolu bölgesinde yoğun olarak bulunmakta ve **Ukrayna'dan gelen Malakan adı verilen göçmenler** aracılığıyla Türkiye'ye getirildiği bilinmektedir.

Malakna atının oluşmasında, Rus Biçuk ırkından köken aldığı, Percheron, Clydesdale ırklarından da etkilendiği bilinmektedir.

Malakan atlarında vücut geniş ve derin olup kemik yapısı ve tırnaklar oldukça sağlamdır. Baş iri, boyun kısa ve kalındır. Bel orta uzunlukta, bacaklar kısa, göğüs geniş ve derin, sağrı geniş ve meyilli olup çoğunlukla çift sağrıdır. Yağız, kır, al ve doru don çok görülür.

Sakin mizaçlı ve soğuk iklim şartlarına dayanıklıdır.

Ardahan Atı

At Irkları: Yerli At Irklarımız (*Canik Atı*)

Samsun, Çarşamba ve Terme'yi de kapsayan bölgede yoğun olarak görülmektedir. Kökenini **Çerkezler tarafından Kafkaslardan** getirilen atların oluşturduğu bilinmektedir.

Diğer yerli ırk atlara göre, daha derin ve geniş göğüs yapısı ile daha uzun bir vücuda sahiptir. Baş orta büyüklükte, alın geniş, boyun uzun ve ince, bel uzun ve sağrı düşüktür. Bacak ve tırnak yapısı sağlamdır. **Asabi mizaçlıdır ve Rahvan yürüyüşe yatkındır.**

Doru don en sık rastlanan dondur. Binek ve yük taşıma amaçlı kullanılmaktadır.

At Irkları: Yerli At Irklarımız (*Hınısın Kolu Kısası*)

Hınısın Kolu Kısası (Hınıs Atı)

Erzurum'un Hınıs ilçesi başta olmak üzere Doğu Anadolu Bölgesinde yoğun olarak görülmektedir.

93 Harbinde Bağdat'tan gelen Muavin Atlısı Aşireti'ne ait atlarla yerli atların birleşmesinden oluştuğu ve ön bacakların arka bacaklardan daha kısa olmasından dolayı bu adı aldığı bilinmektedir.

Kemik, eklem ve tırnak yapısı sağlamdır. Baş küçük, göğüs geniş ve derin, boyun kısa ve kalındır.

En çok doru dona rastlanmaktadır. Dayanıklı hızlı ve çevik olmasından dolayı uzun yıllar binek ve cirit atı olarak kullanılmışlardır. Sayıları oldukça azalmıştır, hatta soyu tükenmek üzeredir.

At Irkları: Yerli At Irklarımız (*Anadolu Yerli Atları*)

Anadolu Yerli Atları:

Orta Anadolu Bölgesi'nde yoğun olarak bulunur.
Küçük yapılıdır ve cidago yüksekliği 130-140 cm arasındadır.

Bütün don renkleri görülür.

Geç gelişirler.

Hastalıklara ve olumsuz çevre şartlarına karşı oldukça dayanıklıdırlar.

Adaptasyon kabiliyetleri çok iyidir. Sağlam-kuvvetli bacak ve tırnak yapısına sahiptir.

Dağlık araziye sahip küçük işletmelerde tarımsal faaliyetlerde, köy ve kasabalarda ise binek ve taşıma işlerinde kullanılmaktadır.

- *Asil Yerli Tip*
- *Çukurova Tipi*
- *Arap Atının Etkisinde Kalmış Yerli Tip*

Olmak üzere 3 grupta incelenir.

At Irkları: Yerli At Irklarımız (*Anadolu Yerli Atları*)

- *Asil Yerli Tip*

Anadoluda yoğun olarak bulunduğu ve cidago yüksekliğinin 134-135 cm civarında olduğu bilinmektedir.

Anadolunun iklim şartlarına iyi adapte olmuş, halk tarafından uzun yıllar taşıma ve binek amaçlı kullanılmıştır.

Kas gelişimi iyi, kemik ve tırnak yapısı sağlamdır. Baş orta büyüklükte, göğüs geniş ve derindir. Bel ve sağrı kısa, hafif meyilli ve kaslıdır.

At Irkları: Yerli At Irklarımız (Anadolu Yerli Atları)

- *Çukurova Atı*

Adana çevresinde bulunmaktadır. Uzunyayla ve Türk Arap Atı'nın birleşmesi sonucu oluştuğu bilinmektedir.

Koşum ve Binek olmak üzere 2 tipi vardır.

Cidago yüksekliği 137 cm, bedeb uzun ve geniş, göğüs dar, sırt, bel ve sağrı uzun olup vücut bölgeleri arasında uyumsuzluk vardır. Kemik yapısı kuvvetli ve sağlamdır. Kılıç bacaklılık yaygın görülen kusurudur.

Yüksek sıcaklık ve nem gibi çevre şartlarına dayanıklıdır.

En çok, al, doru ve kır don görülmektedir.

Sayıları oldukça azalmış durumdadır

Çukurova Atı

At Irkları: Yerli At Irklarımız (*Anadolu Yerli Atları*)

- *Arap Atının Etkisinde Kalmış Yerli Tip*

Türkiye'de en fazla görülen yerli tiptir. Asil Yerli Tip'in genel özelliklerini gösterdiği gibi Arap Atının da bazı özelliklerini taşımaktadır.

Baş küçük ve zarif, alın geniş, boyun ince ve kısa, göğüs dar, bel uzun, sağrı kısadır.